

Szemes Péter

Leszámolás Olasz-Amerikában

*Cserhalmi György első rendezéséről
(Arthur Miller: Pillantás a hídról)*

Mind a közönség, mind a szakma részéről nagy várakozás előzi meg azt a bemutató előadást, melyet egy, színpadon tehetségét már számtalanszor bizonyított színész rendez. Különösen, ha ez az első alkalom, amikor a színrevitel lehetőségét megkapta. Ilyenkor az adott művész – legyen bármilyen állami kitüntetés birtokosa – napokon át gondolkodik, éjszakákat tölt ébren, hogy „tökéletes”, a kritika által minél kevésbé kifogásolható, s a közönség tetszését elnyerő alkotást hozzon létre. Bizonytalán ez a cél vezette Cserhalmi Györgyöt, amikor színpadra állította Zalaegerszegen Arthur Miller Pillantás a hídról c. színművét. Helyzete már csak azért sem volt könnyű, mert a nézők köztudomásúan a komikus darabokat (sőt az operettet) preferálják az analitikus drámákkal, pláne a tragikusán végződőkkel szemben.

Az előadás sikere mégis a rendező és az általa irányított szakmai stáb munkáját igazolta.

A – korábban Bagó Bertalan által a Koldusoperában is alkalmazott – kerettel kettéválasztott színpadi tér nézőter felőli része a Carbone család lakásának előterét és ebédlőjét mutatja, a legszükségesebb kellékekkel (a nézői bal oldalon karosszék lámpával, jobbra asztal székekkel és szekrény) berendezve. Innen az ablakként funkcionáló (az előadás végén fényképráma szerepű) kereten át Alfieri ügyvéd irodájának részlete látszik. Ez a kinti tér a narratív jelenetekben utcarészletet mutat, fent vashíddal, alul telefonfülkével.

Titkárnője írógép-kopogásának hangját meghaladva az ügyvéd bevezeti a megjelenítendő történetet, saját kompetenciáját hangoztatva megteremti annak különös atmoszféráját. A Carbone-lakásban él a dokkmunkásként dolgozó Eddie, feleségével, Beatrice-vel (Bi) és unokahúgával (Catherine). Viszonylagos boldogságukat az asszony két, Olaszországból illegális bevándorlóként érkező rokona (Marco és öccse, Rodolpho) zavarja csak meg, akik átmenetileg a családnál húzzák meg magukat. Az idősebb

férfi tisztességesen dolgozik, hogy el tudja tartani az óhazában maradt feleségét és beteg gyermekeit, a szőke, bohém Rodolpho-t azonban csak a szórakozás érdekli. A fiú Eddie-nek kezdettől fogva antipatikus, miután szemet vet imádott unokahúgára, akit megszédít a hasonló korú fiatalember könnyed életfelfogása. Az idegenek érkezése így nemcsak az addig fennálló hármass viszonyrendszert, de Carbone életviszonyait is felborítja. Feleségétől és barátaitól elhidegül, s minden erejét a fiatalok elválasztására összpontosítja. Kezdetben Katie-vel próbál beszélni (a szőke olasz csak az állampolgárság megszerzése miatt udvarol neki), majd miután a lány hajthatatlannak bizonyul, nyíltan megalázza Rodolpho-t: a bokszeleklejelenetben Marco jelenléte még menti a helyzetet, mikor azonban Eddie rajtakapja a szerelmeseket, megveri és elkergeti unokahúga lovagját (sőt Catherine-t és a fiút is szájon csókolja, jelezve, hogy nem tartja igazi férfinak). Alfieri ügyvéd a dokkmunkás jogtanácsosaként kerül

kapcsolatba az ügyvel, de a probléma megoldását előmozdító javaslatot ő sem tud tenni. Carbone végül döntő elhatározásra jut és telefonon feljeleníti a Bevándorlási Hivatalnál a két „tengeraltjárót”. A nyomozók a fiatal lány tiltakozása ellenére elhurcolják az olaszokat, a magát kiszabadító Marco leköpi és az összegyűlt szomszédok füle hallatára elárlásukkal vádolja Eddie-t, akitől ezután minden ismerőse elfordul. (Dramaturgiai párja

ez a korábban a dokkmunkás által Catherine-nek elbeszélte Vinny Bolzano-estnek, amikor a szomszédban lakó fiatal fiú nagybátyját adta fel.) Az ügyvéd közbenjárásának köszönhetően Beatrice rokonai kiszabadulnak, s Katie és Rodolpho esküvője előtt mindenki a haragosok kibékítésével próbálkozik. Eddie azonban elveszett becsületét és elrabolt unokahúgát kéri számon a bevándorlókon és Marco is hajthatatlannak bizonyul. Kettejük párbaja a vadnyugati vagy gengszterfilmeket megidéző módon zajlik, eredményeként végül beteljesedik az elkerülhetetlen tragédia - mindkét férfi életét veszti.

Cserhalmi György rendezői olvasata főbb vonalaiban megtartotta a Miller-dráma cselekményét, a színjátékos realizációba – leleményességének bizonyítékaként és interpretációja markánsabbá tételére – mégis beemelt néhány eltérő elemet. Az írott dráma szövegében ugyanis a végső összecsapásban csak Eddie hal meg, nincs utalás az ügyvéd és gépirónője közti intim viszonyra, s nem szerepel benne a színjátékban a végső, közös ima záróformuláját kimondó Nagymama. A színpadra állító munkáját emellett jelentősen megkönnyítette a dráma

jellemeinek lélektani kidolgozottsága, így a figurate-remtésre alkalmas színészek kiválasztásával, a megfelelő színészvezetéssel feladata nagy részét már megoldotta. A fenti motívumok – a találó díszlet (Mészáros Tibor) és korhű jelmezek (Luzsi Tímea) mellett - ezt kerekítették tetszetős előadás-egésszé. A drámai alakokat megformáló színészek pedig remekül helyt álltak. A társulatot az évad végén elhagyó Ilyés Róbert Eddie Carboné-ja igazi élményt jelentett, érzéketlenül adta vissza a szeretet és szerelem hálójában, domináns státusából kimozdított-sága miatt árulásra vetemedő férfi belső küzdelmét, lelki drámáját. Feleségét, Beatrice-t a tehetségét sokadik alkalommal bizonyító Pap Lujza játszotta igazi átéléssel. Holecskó Orsolya (Catherine) értőn mutatta meg a hirtelen

nővé váló, vonzerejének tudatára ébredő fiatal lány vívódását családjá és első szerelme között. Szemenyei János Rodolpho-t alakította kiválóan, akárcsak a Marco-t megformáló Szegezdi Róbert. Az előadás egyetlen kritikus pontja mégis hozzá kapcsolható, hiszen a hosszú hajú munkásról – pláne a Koldusopera Kocsma Jenny-je után – a ráadott többbrétegni ruha ellenére sem lehetett elhinni, hogy kemény, a szöveg szerint „bikaerős” ember. A bemutató sikeréhez mellettük játékával jelentős mértékben hozzájárult Zalányi Gyula (Alfieri ügyvéd), valamint Ecsedi Erzsébet (Nagymama), Andics Tibor (Louis) és Mihály Péter (Mike) is. Bizonyossá téve, hogy Cserhalmi György rendezői munkája folytatásra érdemes.

Nagy Réka

A kőnéző

A Gézagyerek című dráma a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház előadásában

Háy János színműve látszólag könnyen értelmezhető, cselekménye egyszerűnek tűnik, egyedülálló anya nevelési szellemi fogyatékos, már felnőtt gyerekét egy lsten háta mögötti magyar faluban. A fiú a falu bolondja, a gyermeki létben megrekedt, ártatlan, tiszta férfi, aki leginkább arra jó, hogy a falusiak rátekinthetők, megelégedve nyugtázzák, az ő életük, legalábbis a Gézagyerekhez viszonyítva jó, kevésbé értelmetlen. Aztán, hogy beilleszkedhessen a szociális rendbe, Géza munkát kap a kőfejtőben, a futószalag mellett. Eleinte örül is, hogy pénzt fog keresni, ahogy azonban telnek a napok, egyre inkább úgy érzi, munkája fölösleges, nincs semmi értelme annak amit csinál. Munkatársai balesetet szimulálnak, hogy Géza leállíthassa a szalagot és fontosnak érezhesse magát. De Géza rájön, hogy becsapták és végleg hazamegy. Otthon pedig

jobb híján újra a konyhakövekre mered, s figyeli tovább, mint azelőtt, hogy a szürke kő van-e a feketén, vagy a fekete a szürkén.

Bagó Bertalan rendezésében és Kiss Ernő plasztikus, túlzásoktól mentes alakításában a Gézagyerek kevésbé autisztikus figura, hiszen nem is arról van szó, hogy Géza, megrekedve saját zárt világában, érzéketlen lenne a külvilágra. Szeretettel és tisztelettel viszonyul környezetéhez, a maga módján kifejezetten nyitott személyiség. Tisztelettel a falubeli felnőtteket, az orvost, aki egyszer azt mondta neki, számára tilos a szerelem, ő pedig ehhez is tartja magát. Valójában, bár mindenki Gézát tartja hülyének, mindenki korlátoltabb nála. Míg a többiek széthullnak, mint a kocsmában tengődő alkoholista /György János/, addig Gézának, akár a kisgyerekeknek, a rend, a szabályok nyújtanak biztonságot. Ezért is ragaszkodik olyan csökönyösen ahhoz, amit neki mondanak, hogy mit szabad és mit nem. S éppen gyermeki lelke miatt személyiségén átfénylik valamiféle szentség is, ami tiszteletet parancsol, s nem engedi, hogy nevetség tárgyává tegyék őt, a falu bolondját.

Az előadás másik, szintén magával ragadó alakítását, a Géza édesanyját megformáló Ecsedi Erzsébet nyújtotta.

S ha Gézáról eszünkbe jut, hogy ő az a boldog „lelki szegény”, akié a Mennyek Országá, akkor Rózsika olyan anya, mint Mária, hiszen igen mély, feltétel nélküli szeretet van a szívében és ott a szenvedés is, mert nap mint nap szembesülnie kell imádott fia „betegségével” és kiszolgáltatottságával.

A szerző akár az anya szövegén elgondolkodva is nevezhette művét „istendrámának”. Abszurdnak tűnik, hogy a szentség árnyalatai olyan dráma kapcsán merülnek fel, amelynek helyszínei és helyzetei triviálisan egyszerűek, nyelvezete pedig brutálisan trágár. Ez olyan felszín, mint a fiú fogyatékosága. Lehet persze mulatni a vaskos, szinte már kifejezetten kezdetleges beszéden. De ezeknek az embereknek ebben is rejlik a tragédiájuk. Hiszen nyomoruk nem pusztán anyagi jellegű. Szegezdi Róbert, Szakács László, György János, Mester Edit, Balogh Tamás, Tisza Anita /a teljesség igénye nélkül/, egy-egy jellegzetes színt képviselnek a szociális palettán. Szerepformálásuk kimun-

kált, sok esetben azonban játékkal nem engednek a komikum sötét fátyla mögé pillantani. Vajon mit ért meg, mit fog fel a világból az, akinek a szókincse ennyire szegényes? Milyen gondolat születhet beszéd nélkül?

Vajon azért is ilyen kiszolgáltatottak a sorsnak, mert egyszerűségükbe vannak zárva? Arcára fagy a mosoly annak, aki látja, hogyan szembesülnek ezek a szerencsétlen emberek a lét fontos kérdéseivel: marad-e utánunk valami, ha meghalunk? Mit gondolhat Isten, miközben figyeli az ő futószalagját? Mi adja meg a munka értelmét? Ezek a szerencsétlenek a szemünk láttára kínlódnak a megértéssel. Az ő redukált, monoton világukban tapasztalatuk sincs elég, hogy perceptuálják a történéseket. A díszletek és jelmezek, valamint a mobil nézőtér kialakítása /Bagó Bertalan - Mészáros Tibor/ kiválóan rávezették a közönséget, hogy a darabot kevésbé a cselekmény mentén, inkább a mozaikszerű élőképek segítségével értelmezzék, s hogy egyetértve-vitatkozva továbbgondolhassák a látottakat.

Jelenetek az előadásból

Nagy Réka: A kónézó